

Asia: VN/477/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Pyydämme lausumaan hallituksen esitysluonnoksesta sekä vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

-

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Viite: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (VN/477/2021)

LAUSUNTO 24.6.2021

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta. Lausunto perustuu Karvin tuottamiin arviointituloksiin, jotka ovat saatavilla: <https://karvi.fi/publication/>

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta on esitetty kaksi vaihtoehtoista mallia kuraattorin kelpoisuudeksi, joita pyydetään lausunnossa arvioimaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta sekä vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

1. Onko hallituksen esitysluonnoksen mukainen kuraattorin kelpoisuus toimiva oppilaitoksen opiskeluhuoltotyötä silmällä pitäen vai

2. Olisiko mielestänne kohdassa 5.1 esitetty vaihtoehtoinen malli, jossa kuraattori olisi sosiaalityöntekijä tai sosionomi parempi?

Karvi kannattaa hallituksen esitysluonnoksen mukaista kuraattorin kelpoisuutta. Kuraattorina olisi kelpoinen toimimaan henkilö, joka on suorittanut sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 7 §:ssä tarkoitetun ylemmän korkeakoulututkinnon tai 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun sosiaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon (sosionomi). Lisäksi kelpoisuusvaatimukset täyttäisi henkilö, jolla on tehtävään soveltuva sosiaalialalle, kasvatustieteisiin tai käyttäytymistieteisiin suuntautunut korkeakoulututkinto. Koulutukseen tulee sisältyä tai sen lisäksi tulee olla suoritettuna 60 opintopisteen laajuiset korkeakouluopinnot, joiden tulee muodostua sosiaalityön yliopisto-opinnoista tai sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun korkeakoulututkintoon kuuluvista opinnoista.

Esitysluonnoksen mukainen malli kuraattorien kelpoisuudesta on rekrytointitilanteissa väljempi ja malli helpottaisi siten kuraattorien rekrytointia eri puolilla Suomea. Malli edistäisi kuraattorien saatavuutta, mikä puolestaan edistäisi lasten, nuorten, oppilaiden ja opiskelijoiden yhdenvertaisuutta. Malli takaisi kuitenkin kuraattorien sosiaalialan osaamisen 60 op:n sosiaalityön opintojen vaatimuksella. Lisäksi esitysluonnoksen mukainen malli helpottaisi ruotsinkielisten kuraattorien rekrytointia. Mallissa voidaan myös painottaa hakijan erikoistumisia kunkin kouluasteen tarpeisiin.

Esitysluonnoksen mukaisen mallin ongelmaksi voi muodostua se, että eri yliopistoissa sosiaaliala voi olla osa valtiotieteitä tai yhteiskuntatieteitä, joten maininta sosiaalialalle suuntautunut korkeakoulututkinto voi edelleen johtaa tulkinnanvaraisuuteen valintatilanteissa.

Vaihtoehtoinen malli poistaisi tulkinnanvaraisuuden valintatilanteissa, mutta voisi vaikeuttaa kuraattorien saatavuutta, erityisesti ruotsinkielisten kuraattorien osalta.

Karvi perustaa näkemyksensä lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden edun ja yhdenvertaisuuden sekä koulutuksen tasa-arvoisuuden tukemiseen. Kuraattoripalveluiden saatavuus on yksi yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävä asia. Kuraattoreiden saatavuus on uudistuksen onnistumisen näkökulmasta kriittinen kysymys. Tämä koskee niin suomenkielistä kuin ruotsinkielistä koulutusta. Karvin arvioinneista on noussut esiin se, että opiskeluhuollon toteutumisessa on ollut haasteita erityisesti opiskeluhoitopalveluiden saatavuudessa.

Opiskeluhuollon saatavuus ja siihen liittyvät ongelmat tulivat esille Karvin poikkeuksellisia opetusjärjestelyitä koskevassa arvioinnissa (Karvi 2021). Erityisesti poikkeuksellisten

opetusjärjestelyjen aikana oppilas- ja opiskelijahuollossa ja sen toteuttamisessa oli haasteita. Perusopetuksen ja lukion rehtoreista vajaa viidennes ja opetus- ja ohjaushenkilöstöstä neljännes koki oppilas- ja opiskeluhuollossa olleen paljon haasteita poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen aikana. Myös ammatillisessa koulutuksessa koettiin haasteita etäopetuksen aikana. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien johdon edustajista kymmenen prosenttia ja opetus- ja ohjaushenkilöstöstä reilu viidennes arvioi opiskelijahuollossa olleen melko tai erittäin paljon ongelmia opiskelijoiden yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumisen kannalta poikkeusolojen aikana. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoista viidennes koki, ettei ollut poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen aikana saanut tarvitsemaansa apua opiskelijahuollosta. (Goman ym. 2021.) Poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen vaikutukset voivat heijastua opiskeluhuoltoon vielä pitkällä aikavälillä, joten tästä syystä Karvi pitää tärkeänä, että opiskeluhuoltoon panostetaan ja huolehditaan riittävästä kuraattorien määrästä.

Karvi pitää tärkeänä sitä, että opiskeluhuollon kuraattoripalvelut järjestettäisiin lähipalveluna kouluilla ja oppilaitoksissa. Kuraattorien riittävä henkilöstömitoitus on silloin tärkeää. Karvin toteuttamassa oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimenpanon uudistuksen arvioinnissa (Summanen, Rumpu & Huhtanen 2018) tuli esille, että oppilaiden ja opiskelijoiden tietämys opiskeluhuollosta ja mahdollisuuksistaan esimerkiksi kuraattoripalveluihin oli paikoin heikkoa. Erityisesti yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisen kannalta on tärkeää, että kuraattorit ovat mukana koulun ja oppilaitoksen arjessa, jolloin ennaltaehkäisevää opiskeluhuoltoa on helpompi toteuttaa ja mahdollisiin ongelmiin pystytään puuttumaan jo varhaisessa vaiheessa.

Karvi pitää tärkeänä yhteisöllisen opiskeluhuollon aitoa mahdollistamista kouluissa ja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Karvin arvioinnissa (Frisk, Kiesi & Hietala 2018) havaittiin, että kuraattorien osallistuminen yhteisölliseen opiskeluhuoltoon vaihteli. Karvin (2018) arvioinnin mukaan ammatillisen koulutuksen opiskeluhuoltopalveluiden saatavuus vaihteli eri kunnissa sijaitsevilla ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimipaikoissa.

Karvin arvioinnissa (2018) havaittiin, että kuraattoripalvelujen saatavuus vaihteli AVI-alueiden sisällä. Karvi korostaa palvelujen saatavuuden yhdenvertaisuutta eri alueilla. Karvi pitää tärkeänä, että opiskeluhuollon palveluiden saatavuudesta ja saavutettavuudesta huolehditaan varmistamalla kuraattoripalvelujen riittävä saatavuus. Vaikka Karvin arvioinnin (Summanen ym. 2018) mukaan opiskeluhuoltopalveluiden saatavuus ja saavutettavuus olivat pääosin hyvällä tasolla, oli niissä paljon koulu- ja oppilaitoskohtaisia eroja. Myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamisessa sekä oppilaiden ja opiskelijoiden mahdollisuudessa saada tarvitsemaansa palvelua lain asettamassa määrääjässä oli vaihtelua koulujen ja oppilaitosten välillä. Poikkeukselliset opetusjärjestelyt ovat omalta osaltaan lisänneet joidenkin oppilaiden ja opiskelijoiden kokemaa kuormittumista. Tämä onkin erityisen tärkeää ottaa huomioon opiskeluhuollon palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden kannalta, jotta jokainen apua tarvitseva lapsi ja nuori saa sitä riittävän ajoissa. Huolestuttavia huomioita Karvin opiskeluhuollon arvioinnissa olivat viestit siitä, että opiskeluhuoltohenkilöstön aikaa kuluu paljon paperitöihin ja siirtymisiin aidon oppilas- ja opiskelijahuoltotyön sijaan.

Kuraattorien henkilöstömitoitus on keskeinen oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanoon liittyvä asia. Kuraattorien työpanos on tärkeä sekä yhteisöllisessä opiskeluhollossa että yksilöllisessä opiskeluhollossa. Kuraattorien vastuulla olevat oppilas- ja opiskelijamäärät ja toimipisteiden määrät vaihtelevat paljon kuraattoria kohden. Oppilas- ja opiskelijamäärät sekä toimipisteiden määrät vaikuttavat olennaisesti siihen, miten oppilas- ja opiskelijahuoltolain velvoitteisiin voi vastata esimerkiksi siihen, ehtiikö kuraattori osallistua yhteisölliseen opiskeluhooltoon. Karvin toteuttamassa oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon arvioinnissa todettiin, että riittävät henkilöstöresurssit mahdollistavat yhteisöllisen opiskeluholllon vahvistamisen, painopisteen siirtämisen korjaavista toimista ennaltaehkäisevään toimintaan, oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalveluiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamisen sekä opiskeluholllon laadun ja henkilöstön riittävyyden turvaamisen esikoulujen, koulujen, oppilaitosten ja maan eri osien välillä. Riittävä kuraattorimäärä mahdollistaisi Karvin mielestä myös mahdollisissa poikkeustilanteissa varhaisen tuen ja psykologi- ja kuraattoripalvelujen saamiselle asetettujen lakisääteisten määräaikojen noudattamisen. Kuraattorien osaamisen kehittämislle on tärkeää varata resursseja.

Lähteet:

Frisk, T., Hietala, R., Kiesi, J. 2018. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1287/2013 toimeenpanon arviointi ammatillisessa koulutuksessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Goman, J., Huuko, M., Isoaho, K., Lehikko, A., Metsämuuronen, J., Rumpu, N., Seppälä, H., Venäläinen, S., & Åkerlund, C. 2021. Poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen vaikutukset tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen eri koulutusasteilla. Osa III: Kansallisen arvioinnin yhteenveto ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 8:2021.

Summanen, A-M., Rumpu, N., Huhtanen, M.2018. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1287/2013 toimeenpanon arviointi esi- ja perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Frisk Tarja
Kansallinen koulutuksen arviointikeskus